

יוסף אבי יאיר אנגל (ג'וחא)

יאיר ממשיך לחיות איתנו

שיחה עם **יוסף אבי יאיר אנגל**, שיזם את מיזם השירים "שישה מיליון אחים – דור שלישי", לזכר בנו יאיר אנגל שנהרג בשייטת.

ראיינה וכתבה: **דנה שוכמכר**

יוסף אבי יאיר, בעצם, בבית שלך לא דיברו על השואה ורק בשנים האחרונות התחלת לעסוק בתחום.

נולדתי בדיוק חודשיים לאחר עלייתם של הוריי ארצה. באותה עת אבא בחר להגשים את חלומו להקים רפת ולהתחיל חיים חדשים בקיבוץ.

אימי עברה את מלחמת העולם השנייה בהולנד, בזהות מזויפת, בעבודה אצל חקלאים, והייתה אשת קשר עבור יהודים שהוסתרו בחוות. אבי היה באושוויץ, אבל מסיבות שונות, אימי החליטה לחסום את סיפורו כדי שניתן יהיה לבנות חיים חדשים בישראל.

עם עלייתנו ארצה סבל אבי מהוותיקים שצחקו עליו, אבל הוא מצא דרך להתגבר על כך, הוא הקים משק לתפארת במושב יוקנעם והקדיש את חייו למשק ולילדים. אצלנו בבית, ביום השואה, הרדיו לא נפתח מתוך רצון להמשיך הלאה, אך במשך השנים שיתף אותנו אבי ברסיסי מידע על חייו בשואה. הראשונה ששמעה ממנו קצת יותר הייתה הבת הגדולה שלי, במסגרת עבודת שורשים בבית הספר.

האם אתה מצטער שלא סופר לך יותר?

תראי, אם אני מנתח את המצב מנקודת המבט של אבא שלי, כנראה שזה מה שהוא רצה, להתחיל חיים חדשים, להשאיר את העבר מאחור ולהקים משפחה לתפארת. אני חושב לא מעט על מה שהוא עבר בצעדת המוות מאושוויץ, על החורף הקשה ועל החיים המורכבים שהיו לו.

ספר לי על יאיר שבעקבות לכתו הוקם הפרויקט

יאיר, בני השלישי, היה שחקן כדורסל מצטיין שראה בכך את הייעוד שלו. הוא למד בבית ספר אלון במעלה החמישה וכאשר הגיע לכיתה ט', והיה עליו לעבור לבית ספר בגבעת ברנר, הוא ידע שהמשמעות של לעבור בית ספר היא להפסיק לשחק כדורסל, אך היה מעוניין בכך. בכיתה י"א יאיר השתתף במסע לפולין במסגרת משלחת נוער של הגימנסיה העברית שהתקיים ב-1994, ונסיעתו שינתה את ייעודו בחיים - משחקן כדורסל ללוחם בצה"ל.

הוא החליט ללכת ליחידה קרבית בעקבות המסע לפולין?

כן, למסע לפולין הייתה השפעה מכרעת על חייו. לפני הגיוס, הוא אמר שהוא רוצה להיות שחקן כדורסל מצטיין בצה"ל, אך כשהוא חזר מהמסע לפולין הוא בא אלינו ואמר לנו: "כנער יהודי החלטתי להתגייס ליחידה האיכותית ביותר בצבא ולהגן על המדינה". המסע לפולין עשה מהפכה משמעותית בחייו. אנחנו עודדנו אותנו להצטרף לנסיעה לפולין ותמכנו בהחלטה שלו לשנות את מסלול חייו.

איך התחיל פרויקט 'שישה מיליון אחים'?

יאיר אנגל ז"ל נפל בעת שירותו הצבאי בשיטת 13, לאחר מותו מצאנו בחדרו מחברת עם שירים שכללו בין היתר שירי אהבה לבחורה שאהב, וגם שירים שנכתבו במסגרת המסע לפולין, ובהם 'שישה מיליון אחים'. הייתה זו הפתעה גמורה, כי לא ידענו שהוא כתב שירים במהלך המסע. את השיר הלחין משה יוסף וביצע הזמר דוד ד'אור.

בפרויקט 'שישה מיליון אחים' משתתפים צעירים מהארץ ומהעולם שכותבים שירים במהלך המסע לפולין. צוות מקצועי אוסף את השירים ובוחר מתוכם את אלה שמתאימים להלחנה. השירים מולחנים ומבוצעים בידי זמרים מקצועיים. במקביל, כלל השירים בפרויקט משתתפים במחקר של מכון סל ון גלדר באוניברסיטת בר אילן, בראשותה של פרופ' זהבית גרוס. גולת הכותרת של הפרויקט היא אירוע שנתי שמתקיים סמוך ליום השואה ובו מושמעים השירים שהולחנו. הפרויקט מצליח לשמר את זיכרון השואה גם בקרב הדור השלישי, והוא מעודד את התלמידים להתבטא אחרי מסעותיהם לפולין, לשפר את תהליכי עיבוד המסע באמצעות סל כלים שעומד לרשותם ולתת תהודה בכלים אקטואליים ורלוונטיים של שיר לנושא זיכרון השואה.

סיפרת לי שיאיר בחר להקריא את שירו במקום שבו שהה סבו

אכן, יאיר קרא את שירו 'שישה מיליון אחים' בבירקנאו, בסיום המסע לפולין, בדיוק במקום שבו שהה אבא שלי בבירקנאו.

במהלך השנים, מספר יוסף אבי יאיר, הייתי יועצו הקרוב של שמעון פרס זכרו לברכה, והיה לנו קשר מיוחד. נפגשנו בסוף שנת 2005, ולאחר חמש דקות של שיחה הוא הזמין אותי להצטרף לצוותו במשרד לפיתוח הנגב והגליל, ומאז לא נפרדנו. באחת הנסיעות המשותפות עם פרס לטרבלינקה קראתי בפניו את שירו של יאיר.

אילו תחושות מעלים בך שיריו של יאיר?

יאיר חי איתי כל יום. בשעה שאני יושב ומשוחח איתך התמונה שלו נמצאת איתי ומלווה אותי. יש לי שרשרת ובתוכה נמצאת התמונה שלו, אני עונד את השעון שלו והוא איתי כל הזמן, כך גם השירים שלו. ביום הראשון של ה'שבעה' כינסתי את המשפחה וקיבלנו החלטה שיאיר ממשיך לחיות איתנו ובאמצעות הפרויקט הוא ילווה אותנו תמיד.

שירי התלמידים כולם מועברים למחקר באוניברסיטת בר אילן - תוכל לפרט על המחקר?

פרופ' זהבית גרוס, ראש מרכז סל ון גלדר לחקר הוראת שואה באוניברסיטת בר-אילן, ערכה מחקר על הרשמים של בני הנוער מהמסע לפולין. מדובר בשירה הנובעת מעומק הלב ועומק הנשמה, אך גם מאתגרת את נושא הזיכרון כי התלמידים מעיזים לשאול שאלות קשות בנושא. זוהי חוויה עוצמתית ביותר עבורם שאינה דומה לשום חוויה אחרת.

בכנס הסתיו של עמותת דורות ההמשך, שיתקיים ב-26 באוקטובר ויפתח את שנת הפעילות של חברי העמותה, יופיע הרכב מוזיקלי שיסיר כמה מהשירים שנבחרו השנה להלחנה במסגרת הפרויקט.

יאיר אנגל ז"ל בן יונית ויוסף
(ג'וחא)

נולד ברמת רחל
בכ"ד בטבת תשל"ז,
14/1/1977
מצא את מותו בעת אימון צלילה
בכ"ד בכסלו תשנ"ז,
4/12/1996 כשהוא קשור בחבל
חיים לחברו מתן. לעולם לא נדע
את הסיבות האמיתיות שהביאו
למותו.

בכתה י"א יצא יאיר עם חבריו
לכתה לסיור בפולין. לכבוד
האירוע כתב שיר, "**שישה מליון
אחים**", שהוקרא בפני משתתפי
עצרת הזיכרון המרכזית שנערכה
באשוויץ.

שישה מליון אחים / יאיר אנגל

הם מסתכלים עלינו מלמעלה - שישה מליון אחים.
הם מסתכלים עלינו מלמעלה ובוכים או צוחקים
ואנחנו כאן למטה, בכלל לא מבינים
יושבים בפלנטה האחרת - חושבים או נבוכים.
איך יכול אדם לקום בבוקר אדם רגיל כביכול ולצרף
אלפים, כמוהו בדיוק, לבני השכול ואיך יכול אדם
פשוט, להחליט על דעת עצמו להפוך רבים כמותו
מאנשים לעצמות.
את זה לא אבין לעולם שיכול להיות כל כך הרבה
רצח ודם ולחשוב שהכל "הלך" כל כך מהר ושיטתי
זה פשוט מוציא אותי מדעתי.
והנה עוד קבוצה של אנשים - כל כך טובים כל כך
תמימים מוכנסים למות בחוסר אנושיות, בין ארבע
חומות, למרות הנעקות ועכשיו מאוחר אנשים
נשארו רק ערימות וערימות.
וגם אם ננסה ונחשוב עוד הרבה מאוד זמן, לא נבין
לעולם איך מרשים לעצמם כמה בהמות, להפוך
ששה מליון אנשים לששה מליון שמות.
ולמרות הכל צריך להמשיך ולחיות ולהיות חזקים כי
למעלה עלינו מסתכלים - בוכים או צוחקים.
ובנו כל כך בטוחים - ששה מליון אחים".

לשמיעת השיר בביצוע דויד ד'אור **לחצו כאן**